

Lucas Crepaz / Friedrich Hoch / Andres Zechner

Umění vyrovnat se s krizí

Koncept prevence proti COVIDU 19 na Salcburském festivalu 2020

Oslavy 100. jubilea Salcburského festivalu se v srpnu 2020 konaly navzdory coronavirové pandemii. Upraveného programu o 110 představeních se díky rozsáhlému a důsledně realizovanému prevenčnímu a bezpečnostnímu konceptu mohlo zúčastnit více než 76 500 návštěvníků, aniž by vznikla ohniska nákazy. Následující článek ukazuje, jak koncept prevence vznikl, a představuje jeho hlavní body.

Obsah

1. Úvod
2. Cesta ke konceptu
3. Koncept prevence
4. Ohlas a shrnutí

Literatura

1. Úvod

Program ke 100. výročí Salcburského festivalu už byl zveřejněn a objednávání vstupenek se rozjelo naplno. Sezóna nabízela umělecky a koncepčně mimořádně bohatý a zajímavý program skládající se z více než 222 akcí, včetně osmi operních produkcí, šesti činoherních inscenací a 91 koncertů, přičemž zahajovací pořad s názvem „Overture Spirituelle“ na téma „Pax“ měl být poctou zakladatelskému období za první světové války a bezprostředně po ní. Připraveno bylo 240 000 vstupenek, poptávka byla rekordní a předpovědi výsledku optimistické.

Na jaře přišla do Střední Evropy epidemie koronaviru a evropská společnost se ocitla v jedné z největších krizí po druhé světové válce. Dnes, v době druhého lockdownu, se jasně ukazuje, že politická opatření k utlumení pandemie postihla především sféru služeb, konkrétně oblasti turismu, ubytování, gastronomie a kultury.

V počáteční fázi byla kulturní zařízení první, která zasáhl zákaz činnosti, především veřejných akcí, a poslední, která směla opět otevřít. Při druhém lockdownu se zdá, že se schéma bude opakovat. Rutina dlouhodobého plánování a všechny domnělé jistoty naráz zmizely. Bylo nutno dodržovat úředně stanovený systém opatření, měnící se ve čtrnáctidenním rytmu a reagující na vývoj pandemie metodou pokus/omyl. Protože při první vlně chyběly zkušenosti s tímto novým virem, nemohla zdravotní politika vycházet ze spolehlivých údajů a musela se spoléhat na mínění autorit.

Salcburskému festivalu se spolu s poradním sporem renomovaných lékařských odborníků a v diskusi s politiky na úrovni rakouského státu i spolkové země Salcbursko podařilo vypracovat salcburský koncept, který byl z hlediska virologie i zdravotní politiky smysluplný, organizačně funkční a hospodářsky obhajitelný. Tak se mohly oslavy 100. jubilea uskutečnit, byť ve výrazně pozměněné podobě: během 30 dnů se na osmi místech odehrálo 110 představení, z toho dvě nové operní produkce, dvě činoherní premiéry a jedna obnovená činoherní inscenace a 53 koncertů.

Také z epidemiologického hlediska byl anticovidový model Salcburského festivalu úspěšný. Ze 3600 testů provedených u 1400 účinkujících byl začátkem července jen jeden pozitivní. Díky přísnému konceptu prevence a vlastní interní strategii kontroly – veškeré PCR testy kontaktních osob byly negativní – se podařilo zabránit šíření nákazy. Zejména významné bylo, že pomocí speciálních zdravotních a kontaktních deníků mohly být intenzivní kontakty okamžitě zjištěny (contact-tracing) a že na základě smlouvy s kooperující laboratoří byla zajištěna testovací kapacita a dodání výsledků do 4 hodin po odběrech. Organizace a logistika proticovidových opatření Salcburského festivalu fungovala rychleji a byla účinnější než úřední cesta (media podrobně informovala, jak pomalé je testování a vyhodnocování přes úřední linku 1450).

Mezi návštěvníky festivalu (konečný počet 76 500) nebyl zjištěn jediný případ infekce, což jasně ukazuje, že riziko nákazy se díky učiněným opatřením skutečně výrazně snížilo.

Skutečnost, že Salcburský festival proběhne v létě jako jediná z velkých kulturních akcí, se stala tématem kontroverzních mezinárodních diskusí. Např. Sunday Telegraph přinesl článek s titulkem „[...] Rakušané jsou připraveni – proč ne my?“. ¹ Po úspěšném skončení festivalu dostali organizátoři desítky dotazů, v čem spočívá salcburský model a koncept prevence. Koncept prevence jsme dosud poskytli více než 40 institucím a spolkům, mnoho kulturních zařízení ho převzalo nebo z něj čerpají inspiraci.

2. Cesta ke konceptu

Už koncem února, ještě přes vyhlášení lockdownu, začal Salcburský festival s pomocí zdravotního ředitelství Salcburska a s použitím kontrolních listin, které poskytl Červený kříž, vyhodnocovat riziko veřejných akcí a zavádět první doporučené změny.

Poté, co byl Salcburský velikonoční festival 12. 3. zrušen a 15. 3. vláda vyhlásila tvrdý lockdown, museli jsme se nejprve zaměřit na omezení provozu a na finanční a organizační zvládnutí krize. Sáhli jsme k prostředkům jako zkrácení pracovní doby, čerpání dovolených, uvolnění pracovníků a home office.

Souběžně s tím vypracovalo vedení Salcburského festivalu (prezidentka Helga Rabl-Stadler, intendant Markus Hinterhauser a obchodní ředitel Lukas Crepaz) pevný stupňovitý plán, dokdy bude nutno rozhodnout o konání Salcburských slavností: pro Svatodušní salcburský festival bylo stanoveno datum 15. duben, pro jubilejní Salcburský festival v létě 30. květen. Oba termíny platily jako poslední možné, měla-li být organizace konkrétního festivalu ještě proveditelná. A zatím se pilně pracovalo na různých v úvahu připadajících scénářích.

10. dubna musel být vzhledem k vývoji pandemie a s ním spojenému zákaz z nejvyšších míst zrušen i Svatodušní salcburský festival.

Jako všechna kulturní zařízení čekal i Salcburský festival nadále na jasné pokyny a perspektivu ze strany politiků. Marně – jak se projevilo 17. dubna na tiskové konferenci ministra kultury a tehdejší státní tajemnice pro kulturu.

Nedostatek konkrétních informací přiměl ředitelství, aby spolu s vedoucími jednotlivých úseků vypracovalo koncept obsahující organizační opatření, jež by umožnila konání festivalu v „coronavirových podmínkách“. Organizační návrh byl 27. dubna předložen politikům. Na jeho základě se pak konkretizovaly již naplánované scénáře a rozpočty; jako náhrada, resp.

¹ Např. Miller, Ben (2020): Opera Goes On in Salzburg, With Lots and Lots of Testing. The Salzburg Festival is unfolding its abbreviated centennial season with an elaborate coronavirus protection plan. In: nytimes.com, 31.07.2020; Braunmüller, Robert (2020): Eröffnung mit Elektra und einem riskanten Hygienekonzept. In: Abendzeitung München, 3.8.2020

doplnění festivalu se hledaly alternativní formáty a další možnosti. Tisková konference ministra kultury a ministra zdravotnictví 15. května se pak stala východiskem pro konkrétní plánování Salcburského festivalu 2020 a koncipování fundovaného a detailního projektu prevence.

Organizace projektu

Vzhledem k nedostatku času byl vytvořen speciální projekční útvar ke zvládnutí četných úkolů, skládající se z řídicí skupiny „Festspiele 2020 neu“, poradního týmu expertů a následujících pracovních skupin:

- * Programové scénáře
- * Dějiště akcí, plány jednotlivých sálů
- * Personální agenda
- * Krizová komunikace
- * Prezentace jubilea
- * Poradní tým expertů

Byl sestaven poradní sbor vysoce erudovaných odborníků, podporující vedení Salcburského festivalu při vytváření konceptu prevence, při zavádění dalších opatření a při uskutečňování jubilejních slavností. Členy poradního týmu expertů jsou tyto osobnosti:

- * Prim. univ. Prof. Dr. Uta Hoppe – přednostka Universitní kliniky pro vnitřní medicínu II (Paracelsova lékařská universita), kardiologii a interní intenzivní medicínu
- * Prim. univ. Prof. Dr. Michael Studnicka – přednosta pneumologie na Universitní klinice v Salcburku
- * Priv. Doc. Dr. Markus Hell – odborný lékař pro klinickou mikrobiologii a hygienu, Medilab, Salcburk
- * Vrchní lékař Dr. Bodo Kirchner – odborný lékař pro vnitřní medicínu a hygienu Úrazové nemocnice v Salcburku, mj. předseda Lékařského spolku přátel divadla a festivalu
- * Dr. Josef Schlömicher-Thier – odborný lékař pro ORL a choroby z povolání, lékař Salcburského festivalu

3. Koncept prevence

Vytvořit a především uskutečnit koncept prevence umožňující provádění zkoušek a představení pod Damoklovým mečem virové nákazy byl úkol mimořádně složitý. S takovou situací jsme prostě neměli žádné zkušenosti. Kde začít, jaké priority stanovit? Nejtěžší boj musel Salcburský festival svést nikoli s virem, nýbrž s časem.

Koncept se připravoval ve dvou fázích: základní koncept byl hotov během dvou týdnů v dubnu, detailní koncept si vyžádal víc než měsíc práce v květnu a červnu. Kromě toho musel být koncept schválen zdravotním úřadem a přizpůsoben podmínkám a měnící se právní situaci.

Produkce a jevištní práce (backstage)

Produkce Salcburského festivalu je rozsáhlý a složitý provoz. Patří k němu v podstatě tyto činnosti: dekorátérské, kostymérské a maskérské práce prováděné ve vlastních dílnách, organizace a průběh jevištních zkoušek na zkušební scéně, obsluha technického zařízení scény, jevištní a technické zkoušky na scéně, hlavní zkoušky vyžadující úřední schválení a posléze představení. Při upravené verzi Salcburského festivalu 2020 se pro veřejné produkce používala jeviště v divadlech (Großes Festpielhaus, Haus für Mozart, Landestheater), dále sály v jiných objektech (Felsenreitschule, Szene Salzburg, Universita Salzburg) a rovněž otevřená scéna na Dómském náměstí.

Analýza rizik

První krokem ke konceptu prevence byla rozsáhlá analýza rizik v jednotlivých úsecích produkce a jevištního provozu Salcburského festivalu. Z ní se vycházelo při zjišťování a vyhodnocování možných rizik nákazy a šíření COPVIDU 19 pro pracovníky uvnitř jednotlivých oborů i při vzájemné spolupráci.

Opatření

Poté bylo nutno vypracovat opatření proti nákaze a šíření infekce. Východiskem pro nás byly znalosti a zkušenosti získané při uplatňování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Ke zvládnutí rizik bylo třeba zorganizovat interní prevenci a učinit technická, organizační a personální opatření, což znamenalo např.

- * omezit počet jevištních produkcí
- * omezit počet scén
- * redukovat repertoárový provoz
- * snížit objem práce a počet spolupracovníků
- * upravit sériové pracovní procesy
- * nově zorganizovat používání šaten, sociálních zařízení a společných prostor v souladu s předpisy o maximálním počtu osob v uzavřených místnostech
- * vyrobit a umístit piktogramy a informační značky

* zavést hygienická opatření a vyžadovat chování odpovídající předpisům, a to jak v profesní, tak v soukromé oblasti

Organizace prevence

Aby bylo možno realizovat všechna opatření konceptu prevence v tak heterogenní a prostorově rozsáhlé instituci, jakou je Salcburský festival, byly kromě zákonem předepsaných pracovníků akce COVID 19 jmenovány osoby pověřené prevencí, jimž byla – analogicky k důvěrníkům pro bezpečnost práce – svěřena koordinace, komunikace, realizace, řízení a zpětné hlášení uvnitř instituce. K výkonu tohoto důležitého úkoly dostali pověření pracovníci náležité poučení.

Prevenční skupiny

Ustavení prevenčních skupin bylo jakožto zásadní prvek převzato z konceptu prevence Rakouské fotbalové ligy² (která směla již od 29. května opět pořádat zápasy bez publika), a upraveno pro divadelní a festivalový provoz.

Všichni, kdo se tohoto provozu bezprostředně či nepřímo účastní jako spolupracovníci a účinkující, všichni stálí i dočasně zaměstnaní pracovníci a rovněž všichni rezidenčně působící zástupci medií byli rozděleni do tří prevenčních skupin, označený jako žlutá, oranžová a červená. Zařazení do skupiny odráželo (dle § 3, odst. 3 Nařízení u uvolnění předpisů COVID 19), do jaké míry „specifičnost profesní činnosti“ umožňuje dodržování všeobecných hygienických pravidel (např. minimálního rozestupu 1 m) a jaká alternativní ochranná a bezpečnostní opatření musejí být učiněna. Rozdělení do skupin bylo řízeno centrální, prováděno individuálně a v případě potřeby aktualizováno ve spolupráci s vedoucími oborů a osobami pověřenými prevencí.

Jako vhodné ochranné opatření proti šíření viru se navíc všude, kde to bylo možné, zavedlo vytváření pevných týmů. Pracovníci v oblasti produkce jsou sami o sobě částí pevného týmu. Podle možností a potřeby se rovněž v oblasti techniky, výroby kostýmů a v maskérnách zakládaly pevné týmy. Rozhodnutí, zda je přítomnost pracovníka nutná, vycházelo z umělecko-technických dispozic a plánování služeb všech spolupracovníků.

Na půdě instituce Salcburský festival bylo nařízeno

- * nosit roušku ve všech budovách
- * provádět vstupní testy u všech nově příchozích
- * dodržovat hygienické předpisy
- * dodržovat pravidla chování

Prevenční skupiny:

Žlutá skupina

Všichni pracovníci v oblasti produkce a jevištní práce, kteří mohou dodržovat rozestup optimálně 2 m, ale minimálně 1 m, jsou zařazeni do žluté skupiny. Pro tuto skupinu platí všeobecná pravidla hygieny a chování, další opatření se nevyžadují.

Oranžová skupina

Pracovníci v oblasti produkce a jevištní práce, kteří při spolupráci s osobami červené skupiny nemohou vždy dodržovat pravidlo rozestupu, nicméně mohou nosit ochranu nosu a úst, event. další ochrannou výbavu, jsou zařazeni do oranžové skupiny. Patří sem např. konkrétní tvůrčí tým, pracovníci v technice, kostyméři a maskéři, ale i umělecké vedení, vedení produkce a provozní ředitelství. Osoby z oranžové skupiny jsou povinny sledovat svůj zdravotní stav a denně zaznamenávat svoje intenzivní kontakty do zdravotních a kontaktních deníků.

Červená skupina

Zpěváci, herci, hudebníci, nápovědky a inspicienti nemohou při výkonu svého povolání vždy dodržovat odstup nebo předepsanou ochranu. Salcburský festival je řadí do červené skupiny. Osoby červené skupiny jsou povinny se podrobovat vstupnímu testování a pravidelně se nechat testovat metodou PCR podle podrobného konceptu testování a rovněž sledovat svůj zdravotní stav a dokumentovat svoje intenzivní kontakty pomocí deníků. Kromě toho jsou tyto osoby vyzývány, aby své chování zvláště zodpovědně přizpůsobily situaci i mimo pracoviště, pečlivě dbaly pravidel rozestupů a hygieny a denně zaznamenávaly i své mimopracovní kontakty.

ŽLUTÁ

pracovníci, kteří trvale dodržují pravidla rozestupů a mohou nosit ochranu úst a nosu	vstupní test pro externisty dočasné nošení ochrany dle konceptu prevence pravidel hygieny pravidla chování
---	---

ORANŽOVÁ

pracovníci, kteří na zkouškách a představeních mohou trvale dodržovat rozestupy: <ul style="list-style-type: none">- umělci vystupující na sólových koncertech- umělci na písňových večerech- členové uměleckého ansámblu- umělci, kteří mohou pracovat s rouškou pracovníci, kteří při blízkém, delším kontaktu s červenou skupinou mohou nosit roušku: <ul style="list-style-type: none">- krejčí- maskéři- oblékači- technici pracující s mikroporty- vedoucí divadel pracovníci ředitelství uměleckých provozů: <ul style="list-style-type: none">- vedoucí zaměstnanci	vstupní test pro externisty zdravotní deník deník kontaktů dočasné nošení ochrany dle konceptu prevence pravidla hygieny pravidla chování
--	--

- vedení produkce
- kostýmní asistenti, práce s veřejností
- pracovníci na klíčových místech

ČERVENÁ

pracovníci, kteří nemohou ani na zkouškách, ani na představeních dodržovat rozestupy a nosit roušku

- herci
 - zpěváci
 - statisté
 - rezidenční orchestr
 - rezidenční sbor
 - hostující orchestr
 - hostující sbor
- občasně působící
- nápovědky
 - inspicienti
 - režiséři

vstupní test

PCR testování

zdravotní deník

deník kontaktů

pravidla hygieny

pravidla chování

Zdravotní deník a deník kontaktů

Do přiděleného deníku zdravotního stavu a kontaktů je nutno denně zapisovat všechny intenzivní kontakty. Jedná se o kontaktní osoby kategorie 1, s nimiž se dotýčný zdržoval v uzavřeném prostoru déle než 15 minut s odstupem menším než 2 m, resp. jimž stál na všech ostatních místech tváří v tvář déle než 15 minut s odstupem menším než 2 m. K urychlení stopování kontaktů (contact-tracing) se doporučuje zaznamenávat i soukromé kontakty.

Deník zůstává stále v rukou majitele a slouží výhradně k rychlejší identifikaci kontaktních osob kategorie 1 v případě podezření nebo infekce.

Zdravotní stav bylo nutno sledovat po celou dobu zaměstnání a odpovídající příznaky zaznamenávat v přiděleném deníku do kontrolního seznamu. Přístup k údajům si mohl vyžádat pouze příslušný úřad nebo pověřený COVID-lékař a jeho tým. Při výskytu symptomů byl dotýčný povinen neprodleně kontaktovat interní přímou lékařskou linku.

Koncept testování

Koncept testování všech účinkujících a ostatních pracovníků vyžadoval, aby se všichni dočasně spolupracující a spoluúčinkující před začátkem činnosti podrobili PCR-testu a předložili výsledek. Test nesměl být při nástupu starší než 4 dny. (Tato lhůta byla mezitím na základě zостřených nařízeních zkrácena na 2 dny.) Výjimky z tohoto pravidla – tj. např. dát se testovat s předstihem v Salcburku namísto v bydlišti – musel povolit pověřený COVID-lékař.

Předkládaný koncept prevence stanoví navíc jako zvláštní opatření ke snížení rizika nákazy a šíření viru povinnost pravidelného PCR-testování (výtěr nosu a jícnu) u osob z červené skupiny. Koordinaci a kontrolu testovacího programu prováděli Dr. Josef Schlömicher-Thier, odborný lékař pro choroby z povolání, a jemu podřízená koordinátorka spolu se salcburskou

lékařsko-chemickou laboratoří „Medilab“. Testovací vzorky odebíral speciálně školený zdravotnický personál.

Pokud se v červené skupině vyskytl pozitivní případ, musely být vzápětí testovány všechny touto osobou udané kontaktní osoby kategorie 1 (intenzivní kontakt s odstupem méně než 2 m po dobu delší než 15 minut). Pokud by se podezření nákazy nely být všechny osoby z červené skupiny podílející se na stejné produkci testovány před každou zkouškou a před každým představením.

Jako zvlášť důležité opatření se osvědčila nízkoprahová nepřetržitá lékařská služba, která byla po dobu konání Salzburského festivalu k dispozici všem pracovníkům a účinkujícím. K tomu účelu byla kromě denních ordinačních hodin (po-so) zřízena horká linka, obsazená odborným lékařem. Účinkující a všichni pracovníci byly vyzváni, aby se na tuto linku obraceli se všemi otázkami nebo s problémy v souvislosti se symptomy možného covidového onemocnění. Hlavní naším cílem bylo doplnit úřední cestu vlastní testovací strukturou, která by mohla reagovat bezprostředně a ihned zasáhnout proti šíření infekce.

O zásadách chování, rozestupů a hygieny a o nutných všestranných opatřeních v souvislosti s COVIDEM 19 byli všichni účinkující a ostatní pracovníci před zahájením činnosti prokazatelně poučeni.

Prostor pro publikum

Jubilejní Salcburský festival se nakonec mohl v upravené podobě konat na osmi místech (místo původně plánovaných patnácti): uskutečnilo se 110 představení, až šest denně. Koncept prevence se musel přizpůsobit každému z osmi sálů, bylo nutno brát v úvahu veškeré zvláštnosti budov v souvislosti s plánovaným provozem a podmínkami pro zkoušení. Přitom jen třemi z těchto lokalit disponuje Salcburský festival trvale, ostatní je třeba každoročně pronajímat.

Snížení kapacity míst

Podle nařízení rakouské vlády o uvolnění opatření v souvislosti s COVIDEM 19 bylo od 1. 8. 2020 povoleno, aby se v uzavřených prostorách shromažďovalo 1000 a při představeních pod širým nebem 1500 osob, přičemž bylo nutno zachovávat nařízené rozestupy a dodržovat pravidla konceptu prevence. Odstup k nejbližšímu posluchači, který nepatřil k téže domácnosti nebo k téže skupině návštěvníků, musel být 1 m, měřeno od středu těla ke středu těla. Směrem dopředu či dozadu nebyl odstup omezen. Ve všech festivalových sálech jsou sedadla uspořádána tak, že pokud zůstane každé druhé sedadlo volné, je tím dosaženo vyžadovaného odstupů. Vedení Salcburského festivalu se proto rozhodlo v šesti lokalitách (Großes Festspielhaus, Domplatz, Landestheater, Szene Salzburg, Große Universitätsaula a Kollegienkirche) obsazovat hlediště podle pevného šachovnicového vzoru. Ve dvou zbývajících sálech (Haus für Mozart a Felsenreitschule) se rozmístění sedadel někdy mění, čímž extrémně stoupá počet pracovníků nutných pro téměř každodenní úpravy bariér. Pevné zábrany na sedadlech byly provedeny pomocí strojově spojované balicí pásky, v případě změn se používala silnější textilní páska spojovaná pomocí patentů.

Zrušení přestávek a občerstvení

Veškerá představení Salcburského festivalu 2020 proběhla bez přestávky. Program byl zvolen tak, aby nepřesáhl 2 hodiny 20 minut. Možnost občerstvení v jednotlivých lokalitách byla úplně zrušena.

Přístupové cesty a desinfekce

Ke každému sálu byla přesně stanovena přístupová cesta, přizpůsobená podmínkám konkrétní budovy; interiéry byly v některých případech rozděleny na sektory. To např. znamenalo, že hosté s rezervovanými místy k sezení v přízemí byli do budovy vpouštěni hlavním vchodem, hosté se vstupenkami na první a druhý balkon vstupovali přes vnější balkon v 1. poschodí. V každém sektoru fungovala šatna, WC a prodej programů. Tím byla redukována možnost vzájemného dotyku mezi hosty ve foyer. Pokud to bylo možné, otevíraly se po představení další dveře, aby se prostor rychle vyprázdnil a mohl být lépe vyvětrán. Přístupové cesty byly opatřeny speciálně vyrobenými orientačními značkami.

Desinfekční a hygienická opatření hrála v koncepty prevence zásadní roli. Zkoušky a představení byly organizovány tak, aby úklidové oddělení mělo dostatek času provést dezinfekci. Ve foyer, na toaletách a před vchody do sálu byly umístěny dávkovače desinfekčních prostředků (Großes Festspielhaus byl vybaven více než čtyřiceti kusy, celkem jich bylo asi 150).

Přívod vzduchu a větrání

Důležité bylo zajistit v sálech čerstvý vzduch. Sedm sálů (Großes Festspielhaus, Haus für Mozart, Felsenreitschule, Salzburger Landestheater, Große Aula der Universität a Szene Salzburg) jsou vybaveny moderními systémy odvodu vzduchu. Zařízení jsou nastavena na maximální obsazení sálu, což při sníženém počtu návštěvníků zaručuje výrazně lepší větrání – přísun až dvojnásobného množství vzduchu na osobu než je obvyklých 35m²/h. Při normálním provozu pracuje větrací systém částečně s recyklovaným vzduchem, zatímco nyní se přiváděl pouze čerstvý vzduch. V případě jediného sálu bez větracího systému (Kollegienkirche) bylo možno – vzhledem k velikosti prostoru a počtu návštěvníků – považovat přirozené (nárazové) větrání před koncertem za dostačující.

Obsluha publika

Přestože posluchačů bylo v důsledku pandemie méně, počet osob k obsluze publika musel být navýšen. Hladký provoz na výše popsaných přístupových cestách a před toaletami, jakož i zvýšená kontrola při vstupu do budovy vyžadovaly více personálu v předsálí. Uchazečů o tuto práci jsme měli dostatek, protože mnoho jiných možností výdělků v létě odpadlo. Obvyklé důkladné školení pracovníků obsluhy publika (asi 200 osob) muselo být doplněno o nutné poučení související s COVIDEM. Šlo přitom nejen o teoretickou výuku, nýbrž i o praktická cvičení týkající se vstupní kontroly, přístupových cest, chování ve frontách (např. u šaten), situací při příchodu a odchodu publika a řešení problémů. Pracovníci obsluhy dostali navíc k obvyklému bezpečnostnímu vybavení štíty, roušky, desinfekční prostředky a kvalitní jednorázové rukavice.

Prodej vstupenek

Z původně připravených 240 000 vstupenek jich bylo v okamžiku zrušení, resp. změny programu již 180 000 prodáno. Ty byly za neuvěřitelného osobního nasazení pracovníků předprodejní kanceláře stornovány. Speciálně vyvinutý algoritmus vytvořil na základě původních objednávek zákazníků nové nabídky. Takto, prostřednictvím automatizovaného návrhu, bylo již existujícím zákazníkům přiděleno více než 30 000 vstupenek na nový program. Další vstupenky se prodaly ve volném prodeji, a to jak online, tak přímo. Poprvé v dějinách Salzburského festivalu byl zaveden print@home-ticket a wallet-ticket (E-ticket). Od června do srpna 2020 zodpověděli pracovníci kanceláře vstupenek na cca 36 000 e-mailů, pokud možno obratem. To vše se podařilo zvládnout jedině díky výraznému rozšíření digitalizace.

Abychom mohli zajistit rychlý kontakt s eventuálně pozitivně reagujícími osobami, museli jsme veškeré vstupenky personalizovat. Salzburský festival se rozhodl pro personalizaci kupujících, tj. při prodeji vstupenek se bez výjimky vyžadovalo jméno a kontaktní údaje kupujícího. Na každé vstupence (včetně vstupenky pro doprovod) bylo vytištěno jméno zákazníka. Kupující byl povinen zajistit, aby jméno a kontaktní data doprovázejících osob byly v případě úředního dotazu bezprostředně sděleny. Na to se upozorňovalo ve všech informacích a ve Všeobecných obchodních podmínkách, pro toto léto speciální upravených. Personalizované vstupenky nesměly být prodány jiné osobě, mohly být jen nově personalizovány – z počátku v předprodejní kanceláři, později online prostřednictvím softwaru, který poskytla začínající firma. Tato dodatečná nová personalizace byla provedena u 57% z prodaných vstupenek.

Při vstupu do koncertní či divadelní budovy museli návštěvníci kromě vstupenky předložit osobní průkaz. Pomocí ručního scanneru kontrolovali uvaděči Quick Response Code vytištěný na každé vstupence. Tím byla zaručena evidence skutečně přítomných osob v sále.

Od vstupu do budovy až do začátku představení bylo nutné mít nasazenou roušku – což bylo nařízení o něco přísnější, než ukládal zákon. Před začátkem každého představení byli návštěvníci dvojjazyčným hlášením požádáni, aby si před potleskem roušku opět nasadili a při odchodu dodržovali příslušný odstup. Několik dní po zahájení festivalu bylo toto hlášení změněno podle zkušeností a nových expertíz: Publiku se doporučovalo ponechat roušku nasazenou i během představení a vzhledem k možnosti rozšiřování aerosolů bylo zakázáno používat vějíř.

4. Ohlas a shrnutí

Jak na tato opatření reagovalo publikum? Protože prakticky neexistovaly zprávy o zkušenostech jiných institucí a generální zkoušky v červenci probíhaly za účasti maximálně 250 posluchačů, byla reakce publika do poslední chvíle poměrně nejasná. Jiné zhodnotitelné zkušenosti nebylo možno získat, neboť na těchto zkouškách byli přítomni hlavně naši

spolupracovníci. 1. srpna 2020 v 16:00, tedy hodinu před začátkem prvního, navzdory covidové situaci vyprodaného představení, byli všichni zúčastnění napjati. Nikdo nemohl předvídat, jak se publikum přizpůsobí daným okolnostem. Po prvních potížích (např. v souvislosti s chováním publika ve veřejném prostoru před otevřením) bylo možno pozorovat, že návštěvníci jsou disciplinovaní a projevují radost a vděčnost – vděčnost za to, že po měsících půstu budou moci opět přímo zažít atmosféru koncertů a operních představení. V průběhu celého letního festivalu došlo jen k několika problematickým případům.

Spolupráce s příslušnými úřady (zdravotním úřadem a úřadem pro veřejný pořádek salcburského magistrátu) byla v každém směru pozitivní a zaměřená na společný cíl. Při přípravě konceptu prevence probíhala mezi Salcburským festivalem a zástupci úřadů živá výměna názorů, takže otázky a nejasnosti se řešily rychle a nebyrokraticky. Během festivalu pak zmíněné úřady kontrolovaly dodržování konceptu prevence.

Díky salcburskému modelu prevence proběhl Salcburský festival v létě 2020 téměř nedotčen covidem. To lze vyvodit nejen ze zřetelně nižšího počtu případů v létě – v srpnu počet nakažených v Salzburgu už výrazně stoupl, takže čistě statisticky by se bylo mohlo počítat s desítkami případů. Nízký výskyt nákazy na Salcburském festivalu lze připsat zvláště svrchu popsanému přísnému konceptu prevence a jeho důsledné a zodpovědné realizaci.

17. srpna, asi v polovině Salcburského festivalu, uveřejnili vědci berlínské lékařské university Charité stanovisko, jímž salcburský model nepřímo (aniž by Salcburk zmiňovali) v plném rozsahu potvrzují.³ Model prevence Salcburského festivalu obsahoval všech 13 bodů v tomto stanovisku jmenovaných a šel ještě mnohem dále. Třebaže vedení Charité se vzápětí od tohoto stanoviska distancovalo, můžeme jen doufat, že jasné důkazy, které přineslo uskutečnění Salcburského festivalu a po něm stovek dalších akcí profesionálních kulturních institucí celé Evropy, budou také vědecky zpracovány a zohledněny při politickém rozhodování.

Zákaz kulturních akcí smí být až posledním krokem – v případě, že v zájmu omezení počtu nakažených a zabránění kolapsu systému bude nutno zavést úplný lockdown (včetně zákazu činností, jež nejsou nutné k zajištění potřeb denního života).

Salcburský festival ukázal, že umění a veřejné akce s účastí publika jsou i v dobách coronavirové pandemie možné – a s odpovídajícím konceptem prevence dokonce méně riskantní než všední život.

Literatura

[1] **Christiansen, Rupert (2020):** Elektra, Salzburg Festival, review: the Austrians have got their act together, why can't we? [Rakušané jsou připraveni – proč ne my] In: The Telegraph, 2.8.2020.

[2] **Österreichische Fußball-Bundesliga (2020)**: COVID-19-Präventionskonzept Österreichische Fußball-Bundesliga, https://cdn.bundesliga.at/downloads/20200513/20200511_Pr%C3%A4ventionskonzept_Bundesliga.pdf – [download/přístup 11.05.2020].

[3] **Willich, Stefan et al. (2020)**: Stellungnahme zum Publikumsbetrieb von Konzert- und Opernhäusern während der COVID-19 Pandemie [Stanovisko k veřejným koncertům a operním představením s publikem v době covidové pandemie], https://epidemiologie.charite.de/fileadmin/user_upload/microsites/m_cc01/epidemiologie/downloads/Stellungnahme_Publikum_17-8-2020.pdf - [download/přístup 08.11.2020].